

Рева Іван Петрович,
здобувач вищої освіти інституту заочного
та дистанційного навчання Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хахуцяк Ольга Юріївна,
завідувач кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового-інституту права та
психології НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Одним із ключових напрямів розвитку сучасної системи кримінальної юстиції України є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами кримінального правосуддя. Особливого значення це питання набуло в умовах повномасштабної збройної агресії проти України, коли проблема ефективного розслідування міжнародних злочинів стала не лише правовим, а й суспільно-політичним викликом. Саме тому імплементація норм Римського статуту Міжнародного кримінального суду (далі – Римський статут, МКС) є одним із пріоритетних завдань держави.

Україна підписала Римський статут ще 20 січня 2000 року, однак процес його ратифікації залишався тривалий час невирішеним через конституційні та політичні фактори. Висновком Конституційного Суду України від 11 липня 2001 року № 3-в/2001 було встановлено, що окремі положення Римського статуту не відповідають Конституції України, зокрема через принцип комплементарності юрисдикції МКС щодо національної системи правосуддя [1].

Водночас після початку збройної агресії російської федерації проти України питання міжнародного кримінального правосуддя набуло особливої актуальності. Верховна Рада України двічі визнавала юрисдикцію МКС відповідно до ст. 12(3) Римського статуту щодо злочинів, учинених на території України, починаючи з 2014 року [2].

Важливим етапом стало внесення змін до ст. 124 Конституції України у 2016 році, відповідно до яких Україна отримала можливість визнавати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом.

У 2024 році Україна завершила процес ратифікації Римського статуту, що стало важливим кроком на шляху інтеграції держави до міжнародної системи кримінального правосуддя.

Разом із тим ратифікація Римського статуту породжує низку проблем імплементації його положень у національне законодавство України.

Першою проблемою є неповна гармонізація норм Кримінального кодексу України із положеннями Римського статуту. Незважаючи на внесення окремих змін до кримінального законодавства, значна кількість міжнародних злочинів все ще не повністю відповідає міжнародним стандартам кваліфікації. Особливо це

стосується злочинів проти людяності, командної відповідальності та окремих форм воєнних злочинів. Науковці звертають увагу на проблеми системності імплементації статей 6, 7, 8 та 8 bis Римського статуту до КК України [3].

Другою проблемою є питання співвідношення юрисдикції національних судів та Міжнародного кримінального суду. Римський статут ґрунтується на принципі комплементарності, відповідно до якого МКС доповнює національні органи правосуддя, а не замінює їх. Саме це положення свого часу стало предметом конституційних дискусій в Україні.

Важливим аспектом залишається також проблема ретроактивного застосування кримінального закону у справах про міжнародні злочини. Верховний Суд звертає увагу на необхідність оцінки таких питань з урахуванням норм міжнародного права та принципу невідворотності відповідальності за міжнародні злочини.

Окремою проблемою є процесуальна імплементація норм Римського статуту. Зокрема, КПК України потребує подальшого вдосконалення у частині міжнародного співробітництва, передачі осіб МКС, виконання процесуальних доручень Суду, забезпечення збору та допустимості доказів міжнародних злочинів. Науковці наголошують, що ефективне функціонування механізмів міжнародного кримінального правосуддя неможливе без комплексного оновлення кримінального процесуального законодавства.

Судова практика також свідчить про поступове формування правових підходів щодо застосування міжнародного гуманітарного права та положень Римського статуту в діяльності національних судів. Верховний Суд у своїх публічних правових позиціях наголошує на необхідності врахування міжнародних стандартів під час кваліфікації міжнародних злочинів та забезпечення принципу верховенства права у таких провадженнях.

Крім того, важливого значення набуває проблема підготовки спеціалізованих кадрів у сфері міжнародного кримінального права. Ефективна імплементація положень Римського статуту потребує належного рівня професійної підготовки слідчих, прокурорів, суддів та адвокатів, які здійснюватимуть розслідування й судовий розгляд міжнародних злочинів.

Таким чином, імплементація норм Міжнародного кримінального суду в українське законодавство є складним і багаторівневим процесом, який охоплює конституційний, кримінально-правовий та кримінально-процесуальний аспекти. Попри суттєвий прогрес у напрямі ратифікації Римського статуту та гармонізації законодавства, Україна й надалі потребує комплексного вдосконалення національної правової системи відповідно до міжнародних стандартів кримінального правосуддя. Особливого значення це набуває в умовах документування та розслідування міжнародних злочинів, учинених під час збройної агресії проти України.

Список використаних джерел:

1. Пращук С. Проблема ратифікації римського статуту в Україні. 2025. <https://surl.li/tonsgc>

2. Гнатовський М. Україна та міжнародний кримінальний суд: конституційний аспект. voxukraine.org/ukraine-and-the-international-criminal-court-a-constitutional-matter-ua.

3. Киричко В. М. Імплементация положень римського статуту міжнародного кримінального суду до Кримінального кодексу України: результати і перспективи. Вісник Асоціації кримінального права України, 2024, № 2(22).

Сабалдир Ольга Олексіївна,
здобувач вищої освіти інституту заочного
та дистанційного навчання НАВС
Науковий керівник:
Степанова Ганна Миколаївна,
професор кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права та
психології НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ГЕНОЦИДУ, ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

«Зло перемагає тоді, коли добрі люди нічого не роблять» – Едмунд Берк. У ХХІ ст. Україна стала доказом того, що міжнародне право не є абстракцією – воно або працює, або руйнується разом із людськими життями. Сьогодні перед правовою спільнотою стоїть не просто завдання кваліфікувати злочини, а дати відповідь: чи здатне право зупинити системне знищення нації. Міжнародні злочини – є найтяжчими формами посягання на людство. Їх кваліфікація вимагає встановлення не лише фактичних обставин, а й наміру, політики та системності дій.

Події у Бучі, Ірпені та Маріуполі продемонстрували ознаки саме системних злочинів проти людяності: масові вбивства цивільного населення, катування, сексуальне насильство та свідоме знищення інфраструктури. Це не є «побічними наслідками війни» - це цілеспрямована політика терору. За офіційними даними, лише станом на кінець 2024 року внаслідок війни загинули 596 дітей, понад 1740 отримали поранення, а тисячі залишаються зниклими безвісти. Ці цифри свідчать про масштабність насильства, спрямованого проти найбільш вразливої частини населення. Однак найбільш резонансним і юридично значущим, на мою думку, є факт депортації українських дітей. Станом на 2026 рік офіційно підтверджено 19 915 випадків примусового переміщення або депортації дітей. При цьому реальні масштаби можуть бути значно більшими через обмежений доступ до тимчасово окупованих територій.

Ці дії мають ключове значення для кваліфікації геноциду, оскільки відповідно до міжнародного права насильницька передача дітей з однієї національної групи до іншої прямо визначена як форма геноцидних дій. Вони